

УДК 330.3

Розвиток економіки України на основі концепції «магічного п'ятикутника»

Задорожнюк Н.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічних систем і управління інноваційним розвитком
Одеського національного політехнічного університету

Митрошак Ю.М., Моторнюк І.В.

студентки
Одеського національного політехнічного університету

Статтю присвячено ключовим економічним проблемам, які гальмують розвиток національної економіки. Проаналізовано такі макроекономічні показники, як ВВП, рівень безробіття та індекс інфляції в Україні за період 2009–2016 рр. Запропоновано напрями розвитку економіки України на основі концепції «магічного п'ятикутника», а саме: економічне зростання, бездефіцитний держбюджет, подолання безробіття, стабілізація цін та рівновага платіжного балансу. Щодо кожного напрямку запропоновано низку дій для розвитку національної економіки.

Ключові слова: економіка України, «магічний п'ятикутник», ВВП, безробіття, інфляція.

Задорожнюк Н.А., Митрошак Ю.Н., Моторнюк И.В. РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ НА ОСНОВЕ КОНЦЕПЦИИ «МАГИЧЕСКОГО ПЯТИУГОЛЬНИКА»

Статья посвящена ключевым экономическим проблемам, которые тормозят развитие национальной экономики. Проанализированы такие макроэкономические показатели, как ВВП, уровень безработицы и индекс инфляции в Украине за период 2009–2016 гг. Предложены направления развития экономики Украины на основе концепции «магического пятиугольника», а именно: экономический рост, бездефицитный госбюджет, преодоления безработицы, стабилизация цен и равновесие платежного баланса. По каждому направлению предложен ряд действий для развития национальной экономики.

Ключевые слова: экономика Украины, «магический пятиугольник», ВВП, безработица, инфляция.

Zadorozhnyuk N.A., Mitroshak J.N., Motornyuk I.V. DEVELOPMENT OF ECONOMY OF UKRAINE BASED ON THE CONCEPT OF "MAGICHESKOHO PYATYUHOLNYKA"

The article is devoted to the key economic problems that hinder the development of the national economy. Analysis of macroeconomic indicators such as GDP, unemployment and inflation in Ukraine for the period 2009-2016 p. Directions of Ukraine's economic development based on the concept of "magic pentagon", namely: economic growth, deficit-free budget, fighting unemployment, stabilization prices and balance of payments. For each direction proposed a series of actions to achieve the development of the national economy.

Keywords: economy of Ukraine "magic pentagon", GDP, unemployment and inflation.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економіка країни – один із найважливіших складників відображення рівня життєдіяльності, а її розвиток створює сприятливі соціально-економічні умови для життя населення. Економіка України в сучасних реаліях перебуває в дуже складних умовах: проведення АТО, невизначеність в системі політичних процесів, економічна криза та інші фактори сповільнюють її розвиток. У зв'язку із цим виникає необхідність пошуку шляхів вирішення проблем, які гальмують розвиток національної економіки. При цьому можна базуватися на концепції «магічного п'ятикутника», відповідно до якої основними складниками розвитку економіки є: економічне зростання,

повна зайнятість, стабілізація цін, бездефіцитний бюджет і рівновага платіжного балансу [1, с. 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи економіку країни, вчені приділяли увагу не «магічному п'ятикутнику» у цілому, а тільки окремим його складникам. Наприклад, роботу Ю.В. Сусіденко присвячено інфляційним процесам та їх впливу на економіку України [2]; праця Є. Костик – державному механізму забезпечення макроекономічної стабільності, у тому числі досягненню бездефіцитного держбюджету як важливого складника «магічного п'ятикутника» [3]; дослідження А.В. Янішевської – аналізу зайнятості молоді в Україні [4]. Також слід відзна-

чити наукові праці О.М. Грабчука, О.В. Гука та М.О. Цибуленко, які запропонували напрями стабілізації та розвитку економіки [5; 6]. Усі зазначені дослідження пов'язані між собою. Так, наприклад безробіття веде до зниження рівня життя, тому що незайнята робоча сила свідчить про неповне використання економічного потенціалу суспільства та прямі економічні втрати, що, своєю чергою, приводить до дефіциту бюджету, підвищення інфляції та дисбалансу платіжної системи. Таким чином, усі складники «магічного п'ятикутника» взаємопов'язані, послаблення одного з них веде до погіршення ситуації у цілому.

Аналіз останніх публікацій показав, що сьогодні відсутній комплексний підхід до розвитку України на основі концепції «магічного п'ятикутника», що підтверджує важливість та актуальність даного напрямку дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення напрямів розвитку економіки України на основі концепції «магічного п'ятикутника» та низки дій за кожним із напрямів щодо досягнення розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальною метою держави є досягнення повного задоволення матеріальних і соціокультурних потреб людей, забезпечення всебічного розвитку особистості й суспільства. Для досягнення цієї мети виділяють цілі другого рівня, які прийнято називати «магічним п'ятикутником».

Для досягнення перелічених складників держава у своєму розпорядженні має низку регулятивних механізмів. На жаль, досягти всіх наведених вище цілей неможливо, тому що вони несумісні. Виникає проблема конфлікту цілей, тому що економіка розвивається циклічним чином, тобто зростання супроводжується спадом періодично. Це призводить до зменшення виробництва і безробіття. Неможливість стабільних цін зумовлена інфляцією: навіть незначне її зростання приведе до росту цін. Помірна інфляція та природний рівень безробіття – це найменші норми, які в розвиненій країні можуть бути досягнуті, тому що їх неможливо подолати повністю. Рідко вдається забезпечити бездефіцитний бюджет, а повна зайнятість призводить до зростання цін, але економічне зростання не завжди забезпечує позитивний баланс бюджету.

В умовах кризового стану економіки України досягнення хоча б мінімальної взаємодії між складниками «магічного п'ятикутника» є

першим кроком для виходу з кризи та забезпечення умов, необхідних для економічного зростання.

Саме тому головною метою економіки країни є ефективно співвідношення складників «магічного п'ятикутника» [1, с. 7]. Для уникнення негативної динаміки основних макроекономічних показників та стабілізації економіки України необхідно усунути структурні диспропорції в галузевій структурі економічної системи та вирівнювати розвиток усіх сегментів фінансової системи [5]. Це дасть змогу економіці України створити певний фінансовий потенціал для протистояння можливим кризовим явищам у майбутньому. Для забезпечення фінансової стабільності економіки України та її розвитку необхідно провести оновлення структури економічної систем України. Для визначення напрямів розвитку економіки України доцільно проаналізувати такі макроекономічні показники, як ВВП, індекс інфляції та рівень безробіття.

На рис. 1 зведено значення ВВП України за 2009–2015 рр., аналіз яких дає змогу виявити, що ВВП зростав у 2009–2013 рр. та різко знизився в 2014–2015 рр.

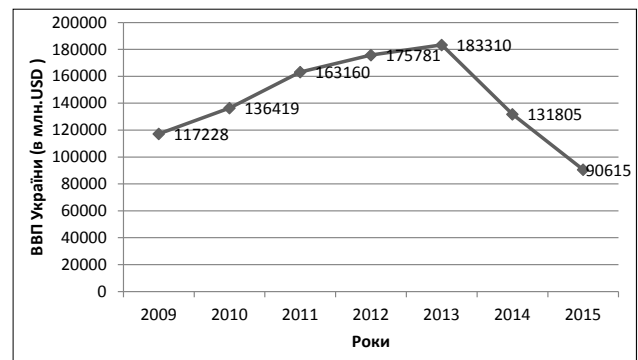

Рис. 1. ВВП України за 2009–2015 рр. [7]

На основі даних [7] можна стверджувати, що зростання ВВП упродовж 2009–2013 рр. було зумовлене роздрібним, невиробничим сектором. Нині важко прогнозувати, скільки часу знадобиться для відновлення економіки України хоча б до докризового рівня 2013 р. За 2014 р. обсяг номінального ВВП країни скоротився більш ніж на 28%, за I квартал 2015 р. обсяг ВВП знизився на 17,2%, а за II квартал – на 14,7% порівняно з показниками за аналогічні періоди попереднього року [7].

Згідно із законом Оукена, існує залежність між темпом росту ВВП і безробіттям. Безробіття має негативний характер та не може бути доцільним ані в економічному, ані в соціальному плані, оскільки його зрос-

тання створює низку проблем: знижується купівельна спроможність населення; скорочується дохідна частина бюджету за рахунок втрати платників податків; збільшується кількість відтоку інтелектуального капіталу за кордон; зростає соціальна напруженість тощо. Безробіття формують такі чинники, як структурні зрушення в економіці, зниження темпів економічного розвитку, співвідношення цін на фактори виробництва, інфляція, недосконале трудове законодавство, низький рівень професійної підготовки та перепідготовки, недостатній рівень програм зайнятості та демографічні процеси. У зв'язку з важливістю зайнятості населення як складника «магічного п'ятикутника» можна дослідити рівень безробіття в Україні (рис. 2).

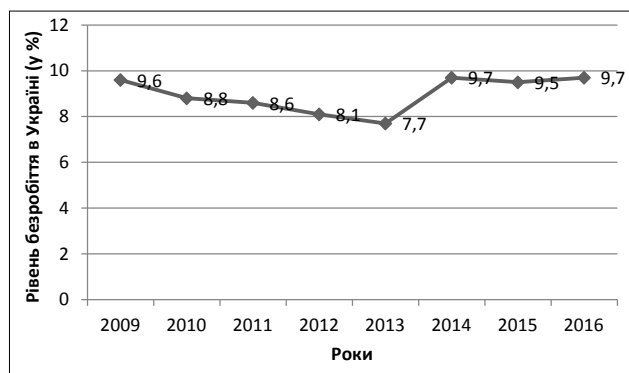

Рис. 2. Рівень безробіття в Україні за 2009–2016 рр. [7]

Аналіз даних рис. 2 свідчить, що кількість безробітного населення в Україні з 2009 по 2013 р. постійно знижувалася, за 2013–2014 рр. – зросла на 270,7 тис. осіб, а за 2014–2016 рр. – знизилася на 0,2% [7]. Також важливо відзначити, що з 2010 по 2013 р. відбувалося зменшення кількості безробітного населення як у віці 15–70 років, так і працездатного населення. Можна припустити, що позитивна тенденція рівня безробіття в Україні не відображає реальну ситуацію на ринку праці, оскільки існує низка проблем щодо статистики безробіття в Україні, які не дають змоги об'єктивно оцінювати реалії безробіття в Україні: статистика не враховує часткову зайнятість (осіб, які втратили надію на працю і не стоять на обліку в службі зайнятості, ті, які примусово знаходяться у відпустках з ініціативи адміністрації, вважаються зайнятими, а також неправдива інформація з боку безробітних). Також слід враховувати кількість працівників, які працюють без офіційного оформлення, тому майже неможливо перевірити тих, які задіяні в тіньовій економіці [4].

Ще один складник «магічного п'ятикутника» – стабілізація цін – пов'язаний з інфляційними процесами в країні. Інфляція є однією з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу, яка негативно впливає на всі аспекти життя суспільства. Вона знецінює результати праці, знищує заощадження суб'єктів господарювання, перешкоджає довгостроковим інвестиціям та економічному зростанню. Висока інфляція руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, сприяє її витісненню у внутрішньому обігу іноземною валютою, підриває можливості фінансування державного бюджету [2]. Дослідження інфляції в Україні за 2009–2015 рр. наведено на рис. 3.

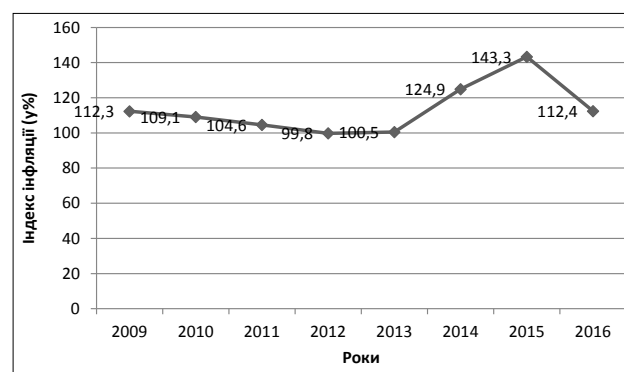

Рис. 3. Індекс інфляції в Україні за 2009–2016 рр. [7]

На основі даних рис. 3 можна стверджувати, що за 2009–2012 рр. інфляція в країні поступово знижувалася, а починаючи з 2012 і до 2015 р. – різко зросла, що зумовлено кризовими явищами в Україні. За 2016 р. індекс інфляції зменшився на 30,9% порівняно з 2015 р., що свідчить про доволі ефективні заходи щодо боротьби з інфляцією.

Останні складники «магічного п'ятикутника» – збалансування бюджету та стабілізація економіки, якими займається фінансова політика. Особливо гострою стає ця проблема за умов економічного спаду. Збалансування державного бюджету залежить як від дискреційних заходів фінансової політики, так і від економічного циклу.

Фінансова політика може вважатися ефективною лише тоді, коли під час падіння виробництва стимулює розвиток національної економіки. Якщо в умовах падіння виробництва держава не вдається до стимулюючих фінансових заходів і не збільшує структурний дефіцит, то така фінансова політика є нее-

фективною, тобто не виконує стабілізаційну функцію [5].

Таким чином, аналіз розглянутих макроекономічних показників показав, що зниження обсягів ВВП і зростання інфляції в Україні викликані незбалансованістю фіскальної системи, високим рівнем безробіття. Ефективний розвиток держави в умовах низь-

кої продуктивності праці та стимулювання попиту знаходяться під впливом інфляції та знецінення національної грошової одиниці. Суперечлива динаміка макроекономічних показників не дає змоги забезпечити оптимальну рівновагу основних ринкових параметрів без здійснення структурних економічних зрушень. Слід зазначити, що ана-

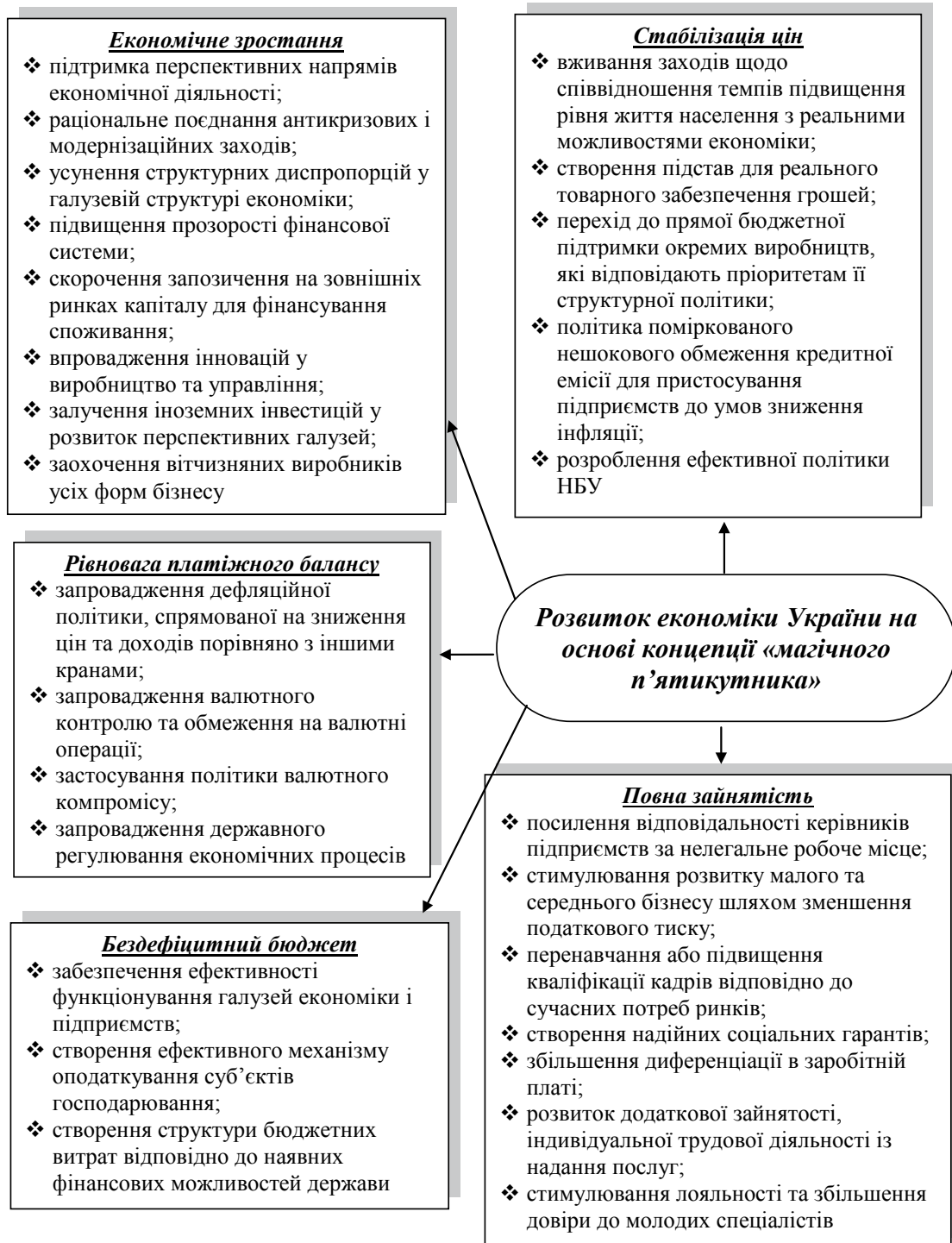

Рис. 4. Розвиток економіки України на основі концепції «магічного п'ятикутника»

Джерело: розроблено авторами

ліз інфляції та безробіття характеризується своєю неоднозначністю. Зростання цін на тлі збільшення кількості зайнятого населення зумовлене тим, що ринок трудових ресурсів впливає на ціни та сталість фінансової системи не прямо, а опосередковано – через ВВП. У зв'язку із цим для економічного зростання та стабілізації необхідна ефективна грошово-кредитна політика, спрямована на створення конкурентоспроможної економіки, а також на пошук суб'єктами господарювання власних ніш як основи для підвищення попиту економіки на гроші, тобто для розширення товарообороту.

Отже, проаналізувавши стан національної економіки України, авторами запропоновано напрями розвитку національної економіки на основі концепції «магічного п'ятикутника» (рис. 4).

Висновки з цього дослідження. Запропонований авторами розвиток економіки України на основі концепції «магічного п'ятикутника» має комплексний підхід та враховує ключові цілі національної економіки. Впровадження запропонованих дій за кожним складником «магічного п'ятикутника» дасть змогу досягти ключових цілей та забезпечити розвиток національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельникова В.І. Національна економіка : [навч. посіб.] / В.І. Мельникова [та ін.]. – К. : Центр учбової літ-ри, 2011. – 248 с.
2. Сусіденко Ю.В. Вплив інфляційних процесів на економіку України / Ю.В. Сусіденко // Економічний аналіз. – 2014. – Т. 18. – № 1. – С. 88–92.
3. Костык Е. Государственный механизм обеспечения макроэкономической стабильности в условиях трансформационных изменений национальной экономики / Е. Костык // Економічний вісник університету. – 2016. – Т. 1. – № 28. – С. 114–125.
4. Янішевська А.В. Аналіз стану ринку праці та зайнятості молоді в Україні / А.В. Янішевська // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 3. – С. 147–155.
5. Грабчук О.М. Напрями стабілізації розвитку економіки України / О.М. Грабчук // Агросвіт. – 2012. – № 15. – С. 8–11.
6. Гук О.В., Цибуленко М.О. Перспективи розвитку економіки України / О.В. Гук, М.О. Цибуленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/1699/>.
7. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.